

Referat wygłoszony w dniu 22 lutego 2023r. na posiedzeniu
Komisji Nauk Geologicznych PAN Oddział w Krakowie

dr inż. Beata Kłojzy-Karczmarczyk

Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN

ul. Wybickiego 7A, 31-261 Kraków

e-mail: beatakk@min-pan.krakow.pl

ORCID: 0000-0002-2003-2291

Działania planistyczne w gospodarce odpadami a uwarunkowania geologiczne i środowiskowe

Działania planistyczne w gospodarce odpadami obejmują szereg zagadnień polegających na przygotowaniu dokumentów planistycznych z uwzględnieniem potrzeb gospodarczych, środowiskowych i społecznych na wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego. W konsekwencji przekłada się to na monitorowanie wdrażania założeń i skutków realizacji postawionych zadań, w oparciu o przyjęte na etapie planowania tzw. wskaźniki monitorowania. Planowanie zadań oraz monitorowanie ich realizacji obejmuje swym zasięgiem zarówno obszar odpadów powstających w sektorze komunalnym, jak i w sektorze przemysłowym. Podstawowym dokumentem planistycznym w gospodarce odpadami są plany gospodarki odpadami, obecnie przygotowywane na szczeblu krajowym oraz w poszczególnych województwach. Jednak gospodarka odpadami poruszana jest również w programach ochrony środowiska, które dodatkowo sporządzane są na niższych szczeblach administracji, czyli na poziomie powiatowym i gminnym. Przedmiotowe dokumenty planistyczne muszą być zgodne z wymaganiami prawnymi, w szczególności z ustawą o odpadach (Dz.U. z 2013r. poz. 21 ze zmianami) oraz z ustawą Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2001r. Nr 62, poz. 627 ze zmianami). Zawierają one również działania nie objęte zapisami prawnymi, ale wynikające z innych dokumentów. Dokumenty planistyczne w gospodarce odpadami wykazują charakter doradczy w podejmowaniu działań na konkretnym obszarze.

Zapisy prawne dotyczące określania działań planistycznych w odpowiednich dokumentach w zakresie gospodarki odpadami przeszły szereg transformacji na przestrzeni

wielu lat, podobnie jak i inne dokumenty sporządzane dla ważnych społecznie dziedzin. Istotnym ich elementem stał się ciągły nacisk na podejmowanie działań edukacyjnych społeczeństwa. Zmiany uwarunkowań dotyczą zarówno zakresu i zasięgu opracowań, stawiania celów do realizacji, planowania inwestycji, jak i realizacji czy funkcjonowania inwestycji oraz monitorowania wynikających z tych planów działań. Interpretacja przepisów prawnych w obszarze gospodarki odpadami, ich zmienność oraz zastosowanie jest przedmiotem szeregu prac publikowanych od wielu lat (m.in. Sztando 2009; Witkowski 2009; Kłojzy-Karczmarczyk i Mazurek 2015; Kłojzy-Karczmarczyk i in. 2016; Sobczyk i Kowalska 2020).

Treść dokumentów planistycznych w zakresie gospodarki odpadami, takich jak plany czy programy, nie zawiera wnikliwej analizy lokalnych wskazań geologicznych, hydrogeologicznych czy środowiskowych. Jednak, zawarte w nich zadania powinny wykazywać zgodność z wymaganiami prawnymi oraz zachowanie bezpieczeństwa środowiskowego. Niezwykle istotnym zagadnieniem związanym z gospodarką odpadami jest sporządzanie prognozy oddziaływania na środowisko skutków realizacji działań wynikających z dokumentu planistycznego, w odniesieniu do wszystkich komponentów środowiska, co jest zgodne z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227 ze zmianami). Takie postępowanie powinno być realizowane zarówno w aspekcie działań o charakterze organizacyjnym, jak i w zakresie zadań inwestycyjnych i oddziaływania konkretnych grup instalacji.

Oddzielnym zagadnieniem, wynikającym z planowania w gospodarce odpadami, jest określenie potencjalnego oddziaływania na środowisko konkretnych zadań przyjętych do realizacji na etapie decyzji. Jest to ważny etap rozwiązywania problemów w tej dziedzinie gospodarki, w którym uwarunkowania geologiczne w otoczeniu inwestycji i uwarunkowania środowiskowe powinny być bezwzględnie uwzględniane. Lokalizacja przedsięwzięć w zakresie gospodarki odpadami wymaga szczegółowego rozpoznania warunków i zgodności z podstawowymi, nadrzędnymi dokumentami planistycznymi w Polsce, które określają przeznaczenie oraz warunki zagospodarowania terenu dla konkretnego obszaru administracyjnego (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego). Realizacja działań planistycznych, zwłaszcza poszczególne zadania inwestycyjne wymagają szeregu analiz i częstokroć podjęcia prac badawczych. Zarówno lokalizacja inwestycji, jak i uzyskanie odpowiednich pozwoleń czy

zezwoleń w zakresie działalności w obszarze gospodarki odpadami związane są z rozpoznaniem i uzgodnieniem szczegółowych warunków lokalizacyjnych z uwzględnieniem warunków geologicznych, jak i hydrogeologicznych. Natomiast ocena potencjalnego wpływu przedsięwzięcia na poszczególne komponenty środowiska może być przedmiotem kolejnych dodatkowych analiz, w tym prac badawczych. Dotyczy to zwłaszcza przedsięwzięć, które w sposób ciągły lub potencjalny mogą oddziaływać na środowisko (Dz.U. z 2019r. poz. 1839 ze zmianami). Przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko inwestycji związanych z gospodarką odpadami wymaga dokładnej analizy dla: a) instalacji służących przetwarzaniu odpadów niebezpiecznych (m.in. składowiska odpadów, zakłady przetwarzania), b) instalacji służących przetwarzaniu odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (m.in. instalacje termicznego przekształcania oraz składowiska o odpowiednio dużej pojemności) oraz, c) wyróżnionych obiektów unieszkodliwiania odpadów wydobywczych. Odrębnym zagadnieniem jest monitoring emisji zanieczyszczeń wokół zrealizowanych już przedsięwzięć, uwarunkowany na drodze odpowiednich przepisów prawnych.

W referacie przedstawiono wymagania geologiczne i środowiskowe, jakie powinny być uwzględniane w dokumentach planistycznych związanych z gospodarką odpadami a następnie na etapie ich realizacji. Jest to bowiem zagadnienie złożone, wielozadaniowe i wielokierunkowe, o zróżnicowanym zasięgu. Musi być swoistym kompromisem pomiędzy oczekiwanym rozwojem gospodarczym obszaru oraz zachowaniem bezpieczeństwa dla środowiska, z jednoczesnym uwzględnieniem oczekiwań społecznych.

Literatura

Klojzy-Karczmarczyk B., Makoudi S., Mazurek J. i Staszczak J. 2016 - Składowanie i wpływ na środowisko składowiska odpadów komunalnych Barycz w aspekcie zmian uwarunkowań prawnych w zakresie gospodarki odpadami. Zeszyty Naukowe IGSMiE PAN, Nr 92, s. 195–210.

Klojzy-Karczmarczyk B. i Mazurek J. 2015 – Uwarunkowania prawne i środowiskowe rekultywacji wyrobisk odkrywkowych z wykorzystaniem odpadów górnictwa węgla kamiennego lub produktów na bazie skały płonnej. Zeszyty Naukowe IGSMiE PAN, Nr 90, s. 67–78.

Sobczyk W. i Kowalska A. 2020 - Problemy społeczne gospodarki odpadami. Inżynieria Mineralna, T. 1, Nr 1, s. 61–65, <https://doi.org/10.29227/IM-2020-01-10>.

Sztando A. 2009 - Zasady sporządzania dokumentów planistycznych samorządów terytorialnych. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług, Nr 31, T. 1, s. 373–383.

Witkowski A.J. 2009 – Uwagi o monitoringu wód podziemnych dla składowisk odpadów komunalnych. Biuletyn Państwowego Instytutu Geologicznego, Nr 436, s. 535–546.